

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'נו

ערב שבת קודש

פרשת בראשית

כ"ג בתשרי התשע"ה

יוצא לאור על ידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

שאז] לא יהיה ניכר כלל שאומרו גם כן על הקריאה... [1]לפי מה שכתבתי לעיל לנהוג שבהגיע הש"צ סמוך להיכל מתחיל הקדיש וגומר הקדיש קודם סגירת ההיכל וכמעט בשעה אחת מסיים הקדיש עם ההכנסה נמצא שאין ההכנסה מפסקת כלל". אבל למנהגינו כפי שנדפס באג"ק ובס' המנהגים – שמתחילים הקדיש לפני סיום הגלילה ומסיימים לאחר ההכנסה – אין הפסק כלל של ההכנסה לא בין קרה"ת לקדיש [כדי שיחול הקדיש גם על הקריאה] ולא בין הקדיש לתפלה [כדי להתפלל מיד אחר הקדיש (ומובן, שאמירת יהללו אינו מהווה הפסק)].

ועל פי כל זה הנה במקרה שבלתי אפשרי למהר בגלילה ואמירת יהללו ובאמירת הקדיש באופן שסיימו לאחר ההכנסה, מפני מרחק הארון קודש וכבוד הש"ץ וכו', וברור מראש שיתכן הפסק יתירה, אזי לכאורה יצא שכרו בהפסדו אם יתחיל קדיש בעת הגלילה. ולכאורה זהו הטעם למנהג שנהג כ"ק אדמו"ר בשנים האחרונות ... והעיקר, שאין הוכחה מזה שכ"ק אדמו"ר שינה את המנהג שנקבע ע"י כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ומה גם שכן הורה לאנ"ש להתנהג.

על פי כל הנ"ל גם מתבאר מה שכ"ק אדמו"ר העיר להרב שמעון יעקובוביץ ע"ה על לקוט מספר מנהגים שערך בשעתו (נדפסו ב"התקשרות" גליון רבי במדור מנהגי חב"ד) באות כה [שבת מנחה] שם כתב ש"הכנסת הס"ת בעת אמירת הקדיש לפני תפילת העמידה", ועל זה העיר כ"ק אדמו"ר לאחרי שהקיף בסוגריים תיבות "בעת... העמידה" ש"לא זהו הדיוק". והביאור כי הדיוק למנהגנו הוא על-דבר אמירת הקדיש – כדי למנוע הפסק ככל האפשר בין קרה"ת לקדיש ובין הקדיש לתפלה – ואף על פי שבדרך כלל נמצא שהכנסת הס"ת היא אכן בעת אמירת הקדיש הרי לא זהו הדיוק, וכנ"ל שלפעמים יתכן שיש להתחיל הקדיש דווקא לאחרי הכנסת הס"ת.

[באותו לקוט שם באות כה נכתב גם שהכנסת הס"ת הוא על ידי המגביה, וכ"ק אדמו"ר מחק התיבות "על ידי המגביה". וכנראה שבמערכת התקשרות בגיליון הנ"ל בהערה 30 לא תפסו כוונת כ"ק אדמו"ר במה שציין "לא זהו הדיוק", ובמקום לקשר הציון לתיבות שנכנסו לסוגריים כנ"ל, קישרו לתיבות שנמחקו. אבל דחוק לפרש כן, שהרי כ"ק אדמו"ר כבר מחק תיבות אלו גם מקודם באות טז (קרה"ת שחרית) ושם כבר ציין סימן שאלה. ועוד, שאם כן הרי לאחרי ההגהה אין שום הבנה לכל הקטע, את חלקו הראשון כ"ק אדמו"ר מחק ואת החלק השני הקיף בסוגריים. ולכן נראה שהפירוש הנכון הוא כנ"ל שהציון "לא זהו הדיוק" הוא ביאור על ההיקף בסוגריים ולא על חלק המחיקה.

עוד יש להעיר, שבהערה 30 הנ"ל בגיליון רבי כתוב: "הרבי היה עונה 'הודו על...' אחרי סיום הענייה על הקדיש ולפני ג' הפסיעות שקודם שמו"ע", ואילו בגיליון התקשרות א'מו בכירורי הלכה ומנהג הערה 2 כתבו המערכת: "שאלה זו (מתי אומר הרבי 'הללו') שאלו כל השנים", בלי להזכיר האמור בגיליון רבי הנ"ל].

הרב יצחק נפרסטק – שליח כ"ק אדמו"ר זי"ע, פורט לודרדייל, פלורידה

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

קדיש במנחה של שבת

קדיש והחזרת ס"ת

בגיליון א'מו פורסם מכתב הרב חיים שאול שי' ברוק, בו מציג הנהגות כ"ק אדמו"ר זי"ע בתפלת מנחה של ימי תענית, אימתי התחיל באמירת הקדיש. גם מוזכר שם אודות הנהגה בשבתות בשנים האחרונות, שהמתין בהתחלת הקדיש עד שהחזר הס"ת לארון הקודש. זאת בשינוי למנהג המתואר בס' המנהגים ועוד, להתחיל הקדיש לקראת סיום הגלילה של הס"ת.

והעירו לי כי יתכן כי סיבת שינוי הנהגה היא שינוי המצב. והיינו שבשנים האחרונות התפלל הרבי מנחה תיכף להתוועדות, ולא התפלל במקום תפלתו הקבוע – בכותל מזרח, כי אם שהביאו 'סטענעדער' ליד מקום מושבו בעת ההתוועדות, ואף שלחן הקריאה הביאו לשם. ממקום קריאה זה עד ארון הקודש יש מרחק של כ-20 מטר, ואילו היה מתחיל לומר קדיש בעת סיום הגלילה, הרי היה מסיים אמירת הקדיש – גם אם היה אומר לאט – הרבה לפני שיגיע הס"ת אל ארון הקודש (מלבד אם היה אומר הקדיש באיטיות מופרזת), וביותר כשהיה נוכח קהל רב, שהיו מכבידים על הילוך הס"ת אל מקומו בזריזות. ואם כן היה נוצר הפסק ניכר בין סיום הקדיש להתחלת התפלה בלחש. ובמצב כזה העדיף להמתין באמירת הקדיש עד שיחזירו הס"ת להיכל, ובכך למעט ההפסק בין הקדיש ותפלת הלחש. ואילו ההוראה להתחיל באמירת הקדיש בעת סיום הגלילה נשארת בתוקפה לגבי בתי כנסיות קטנים ובינוניים, שבהם יגיע הס"ת אל הייכל תוך כדי אמירת הקדיש.

וכל זה עדיף מלהסיק שהרבי שינה מדעתו הנהגה שנהגו נשיאי חב"ד מכמה דורות.

הרב לוי יצחק ראסקין, דומו"צ קהילת חב"ד, לונדון

בעניין הנ"ל

יש לעיין לפי המנהג שנקבע ונדפס (בספר המנהגים ע' 34, אג"ק ח"ג ע' קלח, רשימות היומן ע' תטז) – במקרה שברור לש"ץ שבלתי אפשרי למהר בגלילה ואמירת יהללו באופן שייסימו הח"ק אחר כניסת הס"ת – מפני מרחק הארון קודש וכיו"ב – האם גם אז יש להתחיל לומר ח"ק קודם וקרוב לסוף הגלילה [בכדי שהקדיש יחול על קריאת התורה בלי הפסק ביניהם] או שמא על ידי זה יצא שכרו בהפסדו [בגרימת הפסק יתירה בין הקדיש לתפלה] ואז עדיף לחכות עד שיכניסו הס"ת לארון הקודש ולהסמיך הקדיש לתפלה בכל האפשרי? ואולי משום זה בשנים האחרונות, כשהתפלל הרבי לפני העמוד בש"ק מנחה על בימת ההתוועדות באמצע בית הכנסת, המתין עד שיכניסו הס"ת לארון הקודש, ורק לאחר שסגרו את הארון קודש אמר את החצי קדיש. ולא מפני ששינה את המנהג שנקבע בשנת תש"ב, לומר קדיש קרוב לסוף הגלילה.

[...] והנה אחד הקושיות שהקשה בקצוה"ש על הכתוב בשעה"כ הוא שלפי מנהגו נמצא שמכניסים הס"ת בחשאי ואין הציבור מלווה אותו. והרי ידועה הנהגתו של כ"ק אדמו"ר שהקפיד תמיד ללוות ממקומו הק' [במבטו] את הס"ת הן בהליכתו והן בחזרתו לארון. זאת ועוד, שאפילו בתפלת מנחה בשבת אם קרה שהש"ץ קיצר בקדיש היה כ"ק אדמו"ר ממתין בתפלתו עד סגירת הארון (כך שמעתה מכמה). ועל פי זה מסתבר שהאמור באג"ק ובס' המנהגים 'להסמיכו להתפלה ככל האפשר', הכוונה שיש להשתדל לעשות מה שפחות הפסק בין הקדיש לתפילה, כולל הפסק של ההכנסה, ואם נראה לש"ץ שלא יספיק לסיים הקדיש אחר הכניסה שלפחות ישתדל ככל האפשר לסיים עם ההכנסה. ראה גם בקצוה"ש שם (ס"ק ד, דף נו, בחצי השני של העמוד): "דודאי יותר טוב שיהיה הפסק ההכנסה קודם הקדיש... [אלא

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ג בתשרי ה'תשע"ה - ל' בתשרי ה'תשע"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ג בתשרי	הלי שכנים פרק יג-יד. הלי שלוחין ושותפין.. בפרקים אלו. פרק א.	הלי סנהדרין פרק כג.	מ"ע רמה.
ש"ק	כ"ד בתשרי	פרק ב-ד.	פרק כד.	מ"ע רמה.
א'	כ"ה בתשרי	פרק ה-ז.	פרק כה.	מ"ע רמה.
ב'	כ"ו בתשרי	פרק ח-י.	פרק כו.	מ"ע רמה.
ג'	כ"ז בתשרי	הלי עבדים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	הלי עדות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רלב. מל"ת רנח. רנט. רנו. רס.
ד'	כ"ח בתשרי	פרק ד-ו.	פרק ב.	מ"ע קצו. מל"ת רלג. מ"ע רלד. רלג. מל"ת רסא.
ה'	כ"ט בתשרי	פרק ז-ט.	פרק ג.	מ"ע רלה. מל"ת רנד. רנה.
ו'	ל' בתשרי	אורך ביושר וגו'. ספר משפטים והוא ספר שלשה עשר.. הלי שכירות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ד.	מ"ע רמג.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן וציצית ותפילין	זריחה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד'							
ו', כ"ג בתשרי	4.47	5.33	5.55	6.52	9.31	12.26	12.56	6.06.4	6.31
ש"ק, כ"ד בתשרי	4.47	5.34	5.55	6.53	9.31	12.26	12.56	6.05.3	6.30
א', כ"ה בתשרי	4.48	5.35	5.56	6.54	9.31	12.26	12.56	6.04.2	6.29
ב', כ"ו בתשרי	4.49	5.35	5.57	6.55	9.31	12.25	12.55	6.03.1	6.28
ג', כ"ז בתשרי	4.49	5.36	5.57	6.55	9.31	12.25	12.55	6.02.0	6.26
ד', כ"ח בתשרי	4.50	5.37	5.58	6.56	9.31	12.25	12.55	6.00.9	6.25
ה', כ"ט בתשרי	4.51	5.37	5.59	6.57	9.31	12.25	12.55	5.59.8	6.24
ו', ל' בתשרי	4.51	5.38	6.00	6.58	9.32	12.25	12.55	5.58.8	6.23

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ
בראשית	5:29	6:41	5:44	6:42	5:35	6:41	5:47	6:43
נח	5:22	6:34	5:36	6:35	5:27	6:34	5:40	6:36

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלייד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יור: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

'ראשית' התורה מגלה את 'ראשית' העולם

אצל מלאכים לא שייכת ירידה שלא בערך וגם לא עלייה שלא בערך, הם "עומדים" • לעומתם, נשמות ישראל ירידתם לעולם הזה היא באי-ערוך, אבל גם עלייתן לאחר מכן היא באופן של אי-ערוך • יש לזכך את העולם ולא לשבור אותו • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

חכמה יראת ה'¹⁰. האור וחיות דחכמה שמאירים בשבת בראשית נמשכים על כללות השנה, שכל ימי השנה, הן ימי החול ושבת ומועדים הכלליים¹¹, הן המועדים הפרטיים דכל יחיד, יום הכניסה לחדר, יום הבר-מצווה¹² ושאר ימי חיי האדם ומאורעותיו, כולם מקבלים משבת בראשית".

ובהקדמה - שבכלל, לא נהגו רבותינו נשיאנו לגלות את ה"תורות", האמרות והפתגמים הקצרים של הבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן, כמו שהם, ה"תורות" מובאות אמנם בתורת החסידות, אבל יחד עם ביאורים, כך שאין ה"תורות" ניכרות בפני עצמן; אבל כ"ק מו"ח אדמו"ר - מלבד זאת שגילה את התורות בתוך מאמריו, גילה גם את ה"תורות" כמו שהן.

והטעם לזה - עלי-פי מה שכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמשך "באתי לגני"¹³, ש"בשביל ניצוח המנגד הרי מבזבז (המלך) כל סגולות האוצרות דהון יקר הנאסף והנקבץ במשך כמה שנים מדור אחר דור... ועוד יותר שגם חיינו משליך המלך מנגדו, ומצד גודל הנצחון עומד בעצמו בקשרי המלחמה".

10 תהילים קיא, י.
11 דהיינו - פסח שבועות וסוכות.
12 וכן יום הברית.
13 פ"א (סו"מ תש"י ריש עמ' 132).

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר כתב לאחד במכתב¹ "תורה" מאדמו"ר הזקן, שאדמו"ר הזקן שמעה מהרב המגיד, הרב המגיד שמעה מהבעל שם טוב², והבעל שם טוב שמעה מה"בעל ח"י" (כפי שנהג לכוונתו), דהיינו, בעל חיה יחידה, שהוא אחיה השילוני³. וכל אחד מהנשיאים בדורו ביאר והסביר "תורה" זו. "תורה" זו היא על הפסוק⁴ "בראשית ברא גו", וזה לשונו⁵:

"בראשית ברא אלוקים. בראשית עניינו ב' ראשית', ראשית בריאת העולם, וראשית דהתורה. בראשית ברא אלוקים, הב' ראשית הם כדי שיהיה ברא' אלוקים, שיגלו את אמיתית הכוונה דשם אלוקים⁶. ספירת הכתר היא ראשית וספירת החכמה היא ראשית⁷. ראשית ספירת הכתר היא העלם, וראשית ספירת החכמה היא גילוי, ראשית

1 ראה גם מ' הנדפס בסו"מ תש"ח עמ' 79 (ולאח"ז באגרות קודש שלו ח"ט עמ' שכט).
2 ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות ס"ד ואילך. וש"נ.
3 ראה תורת מנחם - התוועדות ח"א עמ' 20 הערה 6. וש"נ.
4 ריש פרשתנו.
5 בהשיחה שנוכרה לקמן בפנים (בתרגום מאידיש).
6 ראה פרש"י ורמב"ן עה"פ.
7 מל' שמא הבריא - ניקב ויצא לחוץ (חולין מג, ב). - הערת כ"ק אדמו"ר בסו"מ שלקמן בהערה 14.
8 דהיינו - אמיתית כוונת הבריא, שהתהוותה היא משם אלוקים.
9 ראה תורת חיים בתחלתו (הערת כ"ק אדמו"ר שם).

והמטיב", אפילו בלילה, יאמר כנוסח שבסידור, ואם נזכר אחר-כך - אינו חוזר³¹.

נוהגים אשר היחיד מברך בהלל תחילה וסוף גם בימים שאין גומרים בהם את ההלל³². את כל התפילין מניחים קודם מוסף, אבל את השיעורים לומדים אחר סיום כל התפילה³³.

הש"ץ מסיים 'ובא לציון' לעצמו, ולא בקול רם³⁴. מכיוון שיש הפסק גדול בין הכנסת ספר-התורה לבין הקדיש, ומניחים בינתיים תפילין דרבנתיים וקוראים קריאת-שמע וכו', על-כן צריך לומר [ולפחות לסיים בקול³⁴] איזה מזמור לפני אמירת הקדיש שלפני מוסף³⁵.

מנהג עתיק ללמוד בכל ראש-חודש פסוק אחד עם פירוש רש"י, ואפשר להוסיף עם עוד פירושים, מפרק התהילים המתאים למספר שנות חייו (לדוגמה, אם הוא בן י"ג אומר פרק י"ד), ואם הפרק מכיל פחות מ"ב פסוקים, וכן בשנת העיבור, חוזרים ללמוד את הפרק שוב עד שיעלה כמספר חודשי השנה; ואם הפרק מרובה בפסוקים, לומדים שניים או יותר פסוקים בכל ראש-חודש³⁶. בערב-שבת-קודש נותנים לצדקה 'משנה' - סכום כפול, גם בשביל יום השבת³⁶.

31 שו"ע אדה"ז סי' קפח סי'.

32 ספר-המנהגים שם, וראה אג"ח חלק טז עמ' פד. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נהג לברך בעצמו על הלל דר"ח גם כשהתפלל בעיבור. ואמנם הוא ציין זאת כמנהג בית הרב בלבד, וציווה שלא לספר עד"ז - 'רשימת היומן' עמ' רי, וש"נ. אך בהתוועדות שבת מברכים החודש מנ"א תשמ"א (שיחות-קודש תשמ"א ח"ד ס"ע 322, בלתי מוגה), סיפר זאת הרבי ברביס, כמנהג חסידים - 'אריינכאפן' [=לחטוף] זאת] ולומר את הברכה בעצמו בחשאי. (והרי גילוי המנהגים לרבים ע"י הרבי כמוהו כהוראה בזה, כמ"ש בשיחה הנדפסת בראש ס' המנהגים).

33 לענין הפסקה לעניית אמן בהלל בר"ח וכוהמ"פ, ראה המסקנא ב'התקשרות' גיליון תמא, שלפי אדה"ז כנראה אין לענות יותר מאשר בברכות ק"ש (דלא כמ"ש כמה מלקטים ובגיליון שלח), וש"נ.

34 כי אז יצטרך לומר מיד את הקדיש, ולא כנהוג להסמיכו (גם לתפילת מוסף) וכפי שהורה פעם הרבי, וראה ניקומי או"ח סי' נה).

35 ע"פ ס' המנהגים עמ' 6, ד"ה כ"ק אדמו"ר.

36 כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, 'ספר המאמרים - ליקוט' ח"ב עמ' שטו. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אג"ח ח"כ עמ' רפג.

37 ראה הנלקט ב'שערי צדקה' סי' סא.

התיבה, גם לא בתפילות ערבית ומנחה²⁴. אומרים בתפילת ערבית "יעלה ויבוא" גם אם מתפללים ערבית מבעוד יום²⁵.

בליל ראש-חודש אין מפסיקין להכריז "יעלה ויבוא" לפני שמונה-עשרה²⁶ בדיבור, אבל טופחים על השולחן וכדומה כדי להזכיר זאת²⁷.

שכח לומר יעלה ויבוא בתפילת ערבית וכבר אמר שם ה' של סיום הברכה, אינו חוזר. בשחרית ובמנחה - אם נזכר (או הסתפק) לאחר אמירת ה"ה" של "המחזיר שכינתו לציון", יסיים את חתימת הברכה, יאמר "יעלה ויבוא" בין הברכות, וימשיך "מודים".

אם כבר התחיל "מודים" ועד סיום יהיו לרצון השני, חוזר ל"רצה" (ורק אם נזכר לאחר שאמר שם ה' של סיום ברכת 'מודים' או 'שים שלום', יאמר "למדני חוקיך" ויחזור ל"רצה"²⁸). אם נזכר לאחר סיום 'היו לרצון' השני - חוזר לראש התפילה, ואינו אומר "אדניי שפתי תפתח"²⁹. ורשאי לרדת לפני התיבה לחזרת הש"ץ במקום זה. אבל אם נזכר אחרי תפילת מוסף, אינו חוזר³⁰.

בברכת המזון, אם נזכר לפני ברכת "הטוב

24 ספר-המנהגים עמ' 36.

25 שו"ע אדה"ז סי' קח סי"ג. וראה בארוכה 'דיני ומנהגי ראש חודש-חב"ד' פ"ז הערה 2, וש"נ.

26 סידור אדה"ז.

27 בס' 'דיני ומנהגי ר"ח - חב"ד' פ"ז הערה 4, כתב שכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המתין לזה כדי לפסוע לאחוריו לפני תפילת שמונה-עשרה.

בליל ב' לא טפחו על השולחן, והרבי לא המתין לזה (עד שנת תשכ"ה עכ"פ - 'התקשרות' גיליון קיח עמ' 20, עיי"ש שבשנים האחרונות בבית חיינו היו טופחים בקביעות גם בליל ב', אבל לא ידוע אם הרבי המתין לזה) ועכ"פ מפני ירידת הדורות והתגברות השכחה, לכאורה יש מקום לטפוח גם ביום השני, ואף בשחרית ובמנחה רצוי שיאמר אחד הגבאים וכדומה את התיבות 'יעלה ויבוא' בקול רם, וכולי האי ואולי. וראה הגהות מהרש"ל לטור סי' רלו ומטה משה סי' תקיט שאצלם לא נהגו להכריז יע"י, אלא הש"ץ או השמש היה מתחיל להתפלל בלחש מוקדם לפני הציבור, וכשהיה מגיע ליעו"י היה אומר זאת בקול רם. וראה מנהגי מהר"ל הל' ר"ח (עמ' ה), שבליל שני דר"ח היו מכריזים "ראש חודש". ומציינים למנהגים דק"ק וורמיישא לר' יוזפא שמש סי' סב, ולספר 'דברי קהלת' עמ' 63, 78.

28 ראה בגיליון ת"ת בירור דעות הפוסקים ובפרט פסקי הגרא"ח נא ז"ל בענין זה, והמסקנות שם.

29 שערי-תשובה וכו' שם בשם הריטב"א הנ"ל. (וע"ע קצות-השולחן בבדי-השולחן סי' עח).

30 שו"ע אדה"ז סי' קכו סי"ג.

ובין ה"תורות" שגילה כ"ק מו"ח אדמו"ר, גילה גם את ה"תורה" הנ"ל. – בתחילה כתבה לאחד במכתב (כנ"ל), וגם סיפר לי על זה [ביודעו שמה שמספר לי הנה סוף-סוף יתפרסם הדבר, כמו כלי שיש בו חורים ("א לעכערדיקע זאק"), שכאשר מכניסים בו דבר, יוצא הוא מצדו השני...], ואחר-כך כבר אמרה בעצמו בשיחה (שכבר נדפסה)¹⁴. כשחזר כ"ק מו"ח אדמו"ר "תורה" זו בשיחה הנ"ל – הוסיף לזה את פתגם הצמח-צדק¹⁵ "אזוי ווי מען שטעלט זיך אוועק שבת בראשית, אזוי איז דער גאנצער יאר", היינו, שההנהגה בשבת

יש מעלה גם בעולם לגבי התורה, דכיוון שמעלת הנשמה (שהיא למעלה מהתורה) היא בירידתה בגוף בעולם דוקא (כדלקמן ס"ג), בהכרח שגם בעולם יש מעלה לגבי התורה. וזהו הביאור שבתורת הבעש"ט הנ"ל מקדים את העולם לתורה.

ג. וביאור העניין:

העלייה שנעשית בנשמה על-ידי ירידתה בגוף היא עלייה גדולה ביותר – למעלה ממעלת הנשמה כמו שהיא מצד עצמה, קודם ירידתה בגוף. ובפרטיות יותר:

כ"ק מו"ח אדמו"ר ידע שמה שמספר לי הנה סוף-סוף יתפרסם הדבר, כמו כלי שיש בו חורים, שכאשר מכניסים בו דבר, יוצא הוא מצדו השני...

בראשית נוגעת לשבתות ולימי החול של כל השנה. **ב.** והנה, ב"תורה" הנ"ל "בראשית ענייניו ב' ראשית, ראשית בריאת העולם, וראשית דהתורה", מקדים את ראשית העולם לראשית דתורה.

ויוכן על-פי מה דאיתא בתנא דבי אליהו¹⁶ "שני דברים¹⁷ קדמו לעולם, תורה וישראל, ואיני יודע איזה מהם קודם, כשהוא אומר צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל, אומר אני ישראל קדמו", ש"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר"¹⁸.

כלומר: נשמות ישראל הן אמנם למעלה מהתורה, אבל, עניין זה גופא מתגלה על-ידי התורה, והיינו, שהתורה מגלה שנשמות ישראל הן למעלה ממנה.

וכשם שנשמות ישראל הן למעלה מהתורה, כך

(14) בסה"מ תשי"א עמ' 59 (ולאח"ז בסה"מ תשי"ע עמ' 356. וש"נ).
(15) ראה גם שיחת ש"פ בראשית דאשתקד ס"ב (תורת-מנחם – התוועדות ח"ז עמ' 130). וש"נ.
(16) כ"ה בכ"מ בדא"ח (סה"מ ה'ש"ת עמ' 61. ועוד). וראה תדבאר פ"ד ופלא"א ב"ד פ"א, ד.
(17) ובפסחים נד, א (ועוד): "שבעה דברים כו".
(18) ב"ר שם.

ההפסקות בין העולים: הבעל-קורא בבית חיינו, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, קרא כנדפס בחומש 'תורה תמימה' – החמישי מסיים: "ואחות תובל-קין נעמה" (ד, כב); והשישי: "לקח אותו אלוקים" (ה, כה). הפטרה: "כה אמר... יגדיל תורה ויאדיר" (ישעיה מ, ה-כא)¹².

נכון לדעת זמן המולד לפני ברכת החודש¹³. המולד: ביום חמישי בערב, (אור ליום שישי) בשעה 9:02 ו-16 חלקים.

מברכים החודש מרחשוון¹⁴: ביום השישי וביום השבת-קודש. אין אומרים "אב הרחמים"¹⁵. שבת מברכים היא יום התוועדות. ההתוועדות – בבית הכנסת¹⁶. זמנה – בהתאם לתנאי המקום⁹. בדרך כלל, יש לסדרה באופן שיוכלו להמשיכה בביתם עם בני-הבית. הנשים והבנות יסדרו התוועדות לעצמן בשבת, או במוצאי שבת¹⁷.

בשבת בראשית היו החסידים נוהגים להתוועד 'בחילא יתיר'¹⁸. בהתוועדות שבת בראשית תשי"ז ציווה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לגבאי בית-הכנסת, למכור, כבכל שנה, את העליות של כל השנה, הגבהה וגלילה. בשנים מאוחרות יותר נהגו למכור מצוות נוספות, עד שבשנים האחרונות נמכרו, בין השאר: הוצאת הספר-תורה והכנסתו; עליות 'חזק'; 'נר למאור'; 'יין לקידוש' (=הוצאות ההתוועדות

(12) ספר המנהגים עמ' 32.

(13) סידור אדה"ז. ולכן נהגו להכריז זאת באותה שעה ברבים, ראה ליקוטי מהרי"ח (בראש ח"ג, בהשטות לח"ב פח, ב), ושערי-רחמים על השערי-אפרים שער י"ס ק"מ.

הש"ץ עומד, זכר לקידוש החודש, שבו ראש ב"ד עומד ואומר 'מקודש' וכל העם עונים אחריו (מנ"א סי' תיז ס"ק א), והציבור עומדים אנב חביבותא (שערי-רחמים שם ס"ק מג, אבל לא מן הדין, אף שהמנהג [כמ"ש בקצות השלחן סי' פג בבדה"ש ס"ק י, משערי אפרים שם סל"ז] שהש"ץ אוזח אז ס"ת בידו, ראה משנה-ברורה סי' קמו בשערי-ציון ס"ק יח).

(14) כן הוא האיות, כנפסק בשו"ע א"ה סי' קכו ס"ז בהג"ה ונו"כ ("מרחשון" תיבה אחת, וכן הוא ברוב מכתבי רבותינו נשיאנו מחודש זה, ולא כמופיע בלוח כולל-חב"ד "מרחשון". ו'חשון' המופיע בסידורי תורה-אור ותהלת ה' בברכת החודש, ובלוח היום יום וכדומה במשך החודש – אינו אלא קיצור).

(15) סידור אדה"ז.

(16) היום-יום, ל' בניסן.

(17) ליקוטי-שיחות, כרך טז עמ' 523.

(18) ספר-השיחות תש"ה עמ' 64 (במותרגם ללה"ק עמ' סב).

של הרבי)¹⁹.

בתפילת מנחה אין אומרים "צדקתך". במוצאי שבת מכריזים שוב²⁰: "ויעקב הלך לדרכו"²¹.

יום חמישי, כ"ט בתשרי

ערב ראש-חודש

היום יש להוסיף בנתינת צדקה²². את המטבעות שנתנו במשך החודש לצדקה בבית-הכנסת, היו מחלקים לצדקות שונות בערב ראש-חודש²³.

יום שישי

ל' בתשרי, א' דראש-חודש מרחשוון

בכל יום שיש בו מוסף, אין האבל יורד לפני

(19) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' שצו. (אף שנפסק בשו"ע אדה"ז סי' שו סט"ז רק ש"אפשר ליישב המנהג בדוחק" לעשות 'מכירה פומבית' בשבת, עיי"ש. וראה המובא בכף החיים שם ס"ק מב). ובסה"ש תש"נ ח"א עמ' 83 נתבארה שייכות העניין לשבת בראשית דווקא. (20) לקוטי שיחות כרך כ עמ' 269.

(21) לעניין המראה במטוסי אל-על מכל מקום, או בכל מטוס משדה תעופה בארה"ק, במוצאי ש"ק – ראה 'כפר חב"ד' גיליון 398 עמ' 31 (ובאריכות שם – כמדומני לפני ג' תמוז תשס"ו), שהרבי עורר את הרה"ח ר' אברהם שי' סלמון מראשון-לציון שיש 'שאלה' בזה, ומתברר שלמרות שהרבי דיבר, כדרכו, על 'שאלה' ולא על איסור ממש, הרי בפועל הסביר זאת הרבי לעיתונאי מר יצחק שי' הילדסהיימר באריכות עד שערכו והפסיד את הטיסה במוצאי ש"ק, בשעתו. ואם בני-יורק כך, בארה"ק על אחת כמה וכמה. ומתברר – למרות ההכחשות – שבפועל (עכ"פ היו בעבר) מכינים פעמים רבות את המטוסים בש"ק כשיש להם צורך בכך. הכנה רגילה של מטוס נמשכת כשלוש שעות, וניתן היה לחשוב שלא לאסור ביהודי יותר מאשר בגוי "בכדי שיעשו" (ראה קצות השלחן סי' קכד בבדי השלחן ס"ק ה בשם שו"ת כתב סופר אור"ח סי' ג), אבל הרבי דיבר גם על טיסות שהיו בשעות מאוחרות יותר, וכנראה הכוונה לאסור כל הלילה, אולי מפני שבפועל מחללים שבת בשבילנו ויש למנוע זאת, גם אם אין בטיסה זו איסור מצידנו משורת הדין (ובמשמרת הבוקר אלו הכנות אחרות ואנשים אחרים, ואין לדבר סוף). וה' יאיר עניינו.

(22) "בערב-ראש-חודש מוסיפים בנתינת צדקה" (התוועדות תשמ"ו ח"ג ס"ע 593).

בס' 'דיני ומנהגי ר"ח – חב"ד' ס"ע עז, הביא מהאחרונים מנהג ישראל להרבות בנתינת צדקה בראש-חודש עצמו. וראה בהתוועדות אדר"ח מרחשוון תשל"ו ס"ב (שיחות קודש ח"א עמ' 173) שדובר אודות הוספה (גם) בצדקה, והרבי חילק ע"י הטנקיסטים לכל הציבור.

(23) ספר המנהגים עמ' 77.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת בראשית*

כ"ד תשרי, מברכים ההודש מרחשוון

* ביום זה אמר הרבי את הקדישים בשלוש התפילות, כיוון שהוא יאָרצייט הרבנית מרת רחל הי"ד, אם הרבנית מרת חנה ע"ה אימו של הרבי, וכן יאָרצייט של הרה"ח ר' דובער הי"ד אחיו של הרבי.²

* ידוע פתגם רבותינו נשיאינו:³ "אָזוי ווי מען שטעלט זיך שבת בראשית, אָזוי גייט אַ גאַנץ יאָר" [=כפי שמתייצבים בשבת בראשית, כך נמשכת כל השנה].

קידוש: למנהגנו, נזהרים גם בארה"ק שלא לקדש כליל שבת ב"שעה השביעית"⁴. וגם אם יש אורחים בביתו.⁵ השכם בבוקר⁶ יתקבצו אנ"ש

(1) לבני חו"ל: בתפלת מעריב לשבת מתחילים: 'מזמור לדוד הבו...'. ב'לכה דוד', כנראה אומרים: 'בשמחה ובצהלה' (ולא 'ברינה'. ראה קובץ הערות וביאורים' דאהלי תורה, גיליון 1057 עמ' 63 ואילך).

(2) 'אוצר' ס"ע שצו. לעניין הארציטי של ר' דובער, כתב בס' 'תולדות לוי יצחק', מהדורת תשנ"ה, ח"ב עמ' 441, שכנראה זהו יום שנקבע ע"י הרבי ולא יום הפטירה ממש.

(3) לקוטי שיחות כרך כ עמ' 556, וש"נ. וב'אוצר מנהגי חב"ד' ר"ע ת' מוכיח מלקוטי שיחות כרך י' עמ' 190, שגם מוצאיישבת בכלל זה. (עוד בקשר לשבת בראשית: סה"ש תש"ד עמ' 44. התוועדות תשנ"ב ח"א עמ' 188).

(4) דהיינו בארה"ק מהשעה 18:40 עד השעה 19:40 (בשעות קיץ). ראה שו"ע אדה"ז סי' רעא ס"ג. 'קיצור הלכות' שם ס"ז ובהערות. שערי הל' ומנהג או"ח ח"א סי' קמא / שלחן מנחם (ח"ב) או"ח סי' קסא). 'התקשרות' גיליון שעט עמ' 16.

(5) שלחן מנחם שם.

(6) אמירת תהלים אינה דוחה תפילה בציבור (קובץ רז"ש עמ' 30), והמאחר – ישלימנה בהקדם (בספר היכל מנחם ח"ג עמ' רסו: אחר מנחה, ואם לאו – ביום א'. וראה איגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ', כרך ג עמ' תקעח. מייאד, היו מענות שונים ביחידות, לאלה שאינם מספיקים לסיים את כל התהילים בשבת מברכים: בס' 'דעים רבינ'ס קינדער' עמ' תלד, וכן בס' 'דיני ומנהגי ראש חודש חב"ד' עמ' ז הערה 26 בד"ה ושמעת, וצריך ביאור. ואולי היא אלו הוראות פרטיות במצב מיוחד).

לבית הכנסת לאמירת כל התהילים בציבור.⁷ אחרי אמירת כל התהילים, יאמר מי שאין לו הורים קדיש יתום. ואם יש חיוב – יארציט או אבל – יאמרו קדיש אחר כל ספר, ויאמרו תחילה (לפחות – יאמרנו האומר קדיש⁸) את ה'יהי רצון' שאחרי ספר זה. אחרי כן ילמדו כשעה⁹ מאמר של חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחרי כן התפילה.¹⁰

"דבר אמירת תהילים האמור, אינו שייך לאיזה נוסח... ומצד אהבת ישראל... עלינו להשתדל בכל מיני השתדלות, אשר יוקבע בכל הבתיכנסיות באיזה נוסח שיהיה"¹¹.

(7) "כך היתה התקנה, ולא כ'שפיץ חב"ד' שחושבים שמכיוון שהם עוסקים בחסידות – אינם צריכים לבוא לאמירת תהילים, כי בזמן שהוא עוסק בלימוד החסידות או שהוא "מייחד ייחודים" או שהוא בעצמו אינו יודע מה הוא עושה, ממילא אומר הוא תהילים בפני עצמו "מורם מעם"; לא כך היתה התקנה, אלא צריך לומר תהילים בציבור דווקא, יחד עם כל ישראל. שבהמשך לזה היא גם התקנה השנייה – התוועדות שלאחר התפילה, שענין התוועדות הרי הוא מיוסד על אהבת ישראל... שבזמן התוועדות אומרים 'לחים' ומברכים איש את רעהו..." (משיחת שבת בראשית תשכ"א, התוועדות א. ס"ט – תורת מנחם חכ"ט עמ' 115).

(8) הרבי לא נהג לומר 'יהי רצון' אחר אמירת כל ספר שבתהילים (י"א שאמרו פ"א בסוף כל התהילים. ואז צריך לומר זאת כמובן בלשון רבים, ולכלול בו את כל הספרים), וגם כאן הציע אמירתו רק כדי ליישב יותר אמירת קדיש על כל ספר, ומשמע שללא זאת אינו נאמר.

את אמירת הפסוקים הנדפסים בספר התהילים לאומרם לפני ואחרי אמירת תהילים לא גרס הרבי כלל (ראה צילום כ"ק בשבועון 'כפר חב"ד' גיליון 789 עמ' 11, ומשמע ב'התקשרות' גיליון תמה, וגיליון תפד עמ' 17).

(9) "בכנופיא בבית הכנסת דווקא" (בכל שבת) – אג"ק כ"ק אדמו"ר מהור"י צ' ח"א עמ' רפא.

(10) כל הענין – ספר המנהגים עמ' 30.

(11) "כ"ק אדמו"ר מהור"י צ' נ"ע – אג"ק ח"ב עמ' תקכד. קובץ מכתבים שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק עמ' 192. וכן באג"ק של הרבי כרך ה עמ' לג. ובשיחת ש"פ פקודי תשכ"ז: "כשיבוא משיח, לא יידע שום 'קונצים' אלא ידרוש 'אלה פקודי המשכן'... – כתוב בפתק: על כמה יהודים פעלת שיגיעו לומר את כל התהילים בשבת מברכים?".

והנה, עלייה זו נעשית עליידי ירדת הנשמה בגוף דווקא, שאז נעשית מהות בפני עצמה.

וכמדובר אתמול²⁴ בעניין "בן חכם ישמח אב"²⁵, ש"בן חכם" קאי על נשמות ישראל, שנקראים "בנים" כיוון שהם בבחינת מהות בפני עצמה, וזהו גם שהנשמה היא "חלק אלוהי"²⁶, שהלשון "חלק" מורה שהיא מהות בפני עצמה, והיינו, שעם היות שהלשון חלק מורה שהוא אותו המהות ממש, מכלל מקום, הרי זה חלק קטן שהוא מהות בפני עצמה,

ולכן שייך שיהיה אצלם (לאחרי ההסתר שלמעלה, שהוא עניין דורמיטא דז"א שבראש השנה²⁷) מעמד ומצב של "פנו אלי עורף ולא פנים"²⁸, ועד כדי כך ששייך גם מעמד ומצב של "אוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו כו"²⁹.

אמנם, מצד גודל הירידה, שהיא ירידה שבאין ערוך – נעשית גם העלייה באין ערוך, למעלה גם מדרגת "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר".

וירידה זו – וממילא גם העלייה שעלייה – ישנה בנשמות דווקא, ולא במלאכים.

ד. ומה שמצינו עניין של ירידה גם אצל מלאכים, כמאמר רז"ל "אפקוהו למט"ט כו"³⁰, ועל דרך זה "אתיוהו לאליהו כו"³¹ – יש לתרץ³²:

במלאכים סתם – אמנם לא שייך עניין של ירידה, אבל כיוון שאליהו ומט"ט היו לפני זה בני אדם (שהרי "חנן הוא מט"ט"³³) – שייך בהם עניין של ירידה.

אמנם, תירוץ זה אינו מספיק, שהרי ישנה גירסא בגמרא³⁴ "הוציאו לגבריאל כו", וגבריאל לא היה

(24) בהמאמר ד"ה להבין עניין שמע"צ פ"ו (לעיל עמ' 96 בספר).

(25) משלי י"א, טו, כ.

(26) איוב לא, ב. תניא רפ"ב.

(27) ראה שער הכוונות עניין ר"ה. פע"ח שער ר"ה. ועוד.

(28) ירמיהו ב, כז.

(29) תניא ספכ"ד.

(30) חגיגה טו, א.

(31) ב"מ פה, סע"ב.

(32) ראה סו"מ תרכ"ט (בהוצאת תשנ"ב) ריש עמ' קסה.

(33) תוד"ה פסוק – יבמות טז, ב. וראה תיב"ע פרשתנו ה, כד. זח"א פרשתנו כז, רע"א. ועוד.

(34) יומא עז, א (ע"פ דפו"י וע"י).

אדם לפני זה.

ולכן יש תירוץ נוסף – ובהקדם שעל-דרך זה מצינו בעניין המלאכים שנקראים בשם "עומדים", כמו שכתוב³⁵ "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", דלכאורה אינו מובן, הרי מששת ימי בראשית אומרים המלאכים שירה בכל יום, וידוע³⁶ ששירה היא עניין של עלייה, ואם כן, למה נקראים בשם "עומדים"? – והתירוץ על זה³⁷, שהעלייה שעליידי אמירת שירה היא עלייה שבערך, והיינו, שכל העליות של המלאכים אינם אלא במדרגה שלהם, ולכן נקראים בשם "עומדים".

ועל-דרך זה בנוגע לענייננו – שהכוונה במה שנתבאר שאצל מלאכים לא שייך עניין של ירידה, היא, שלא שייך אצלם ירידה בתכלית שהיא באין ערוך, שכן, הירידה ד"אפקוהו כו" אינה אלא ירידה שבערך, שאין זה אמיתית עניין הירידה, אבל ירידה אמיתית, שלא בערך, כמו עניין המיתה, אינה שייכת במלאכים, וכמו כן לא שייך אצל מלאכים עניין הירידה למטה בעולם הזה (והראיה לזה – מעניין "הנפילים"³⁸, שכשרדו לעולם הזה נפלו לגמרי ממדרגתם ונשארו למטה³⁹).

מה שאין כן נשמות – יורדות למטה בעולם הזה, בירידה שבאין ערוך, ועד ששייך בהן עניין של מיתה, שזהו עניין הפכי לגמרי, וכמו כן יכולים להיות גרועים יותר אפילו מבעלי-חיים⁴⁰, כי כיוון שיש בהם שכל, יכול להתקיים בהם "חכמים המה להרע"⁴¹.

– פעם היה אחד שהצטיין ביותר בכישרונותיו, אלא שהיה "פרא אדם", ובמילא, כל המעלות שהיו אצלו, רק קלקלו!... אילו לא היו לו כישרונות מיוחדים, לא היו יודעים שהוא "פרא אדם", ורק בגלל כישרונותיו התבלט בכל מקום... כשהיה בא בין "מנגנים" – ראו מיד שהוא "שוטה"; כשהיה בא בין אנשי "מדע" – היה מתחיל לדבר בענייני "מדעים", באופן שראו שהוא "פרא אדם"; וכשהיה

(35) זכריה ג, ז.

(36) ראה לקו"ת ברכה צח, א. ובכ"מ.

(37) ראה סו"מ תר"ס עמ' קז.

(38) פרשתנו ו, ד ובפרש"י.

(39) ראה פדר"א פכ"ב. יל"ש פרשתנו רמז מד.

(40) ראה תניא פכ"ד.

(41) ירמיהו ד, כב.

פרשת בראשית

ויכל אלוקים ביום השביעי (ב,ב)

בכל ששת ימי בראשית נזכר שם אלוקים בלבד, שהוא מידת הדין והצמצום; אך ביום השבת, שאז יש התגלות מידת הרחמים והחסדים של שם הוי', נאמר "ויכל אלוקים", כלומר: כלתה בחינת ומדרגת הצמצום של שם אלוקים ונתגלה החסד של שם הוי'.

(ליקוטי תורה, שירי השירים ד"ה "באתי לגני", דף לב עמ' א)

ויכל אלוקים ביום השביעי (ב,ב)

ויכל אלוקים ביום השביעי: רבי שמעון אומר בשר ודם, שאינו יודע עתיו ורגעיו, צריך להוסיף מחול על הקודש; אבל הקב"ה, שיודע עתיו ורגעיו, נכנס בו כחוט השערה ונראה כאילו כלה בו ביום (רש"י)

מהו הכפל "עתיו" ו"רגעיו" ומה משמעות כל אחד מהם?

ידיעת זמן מסויים, כגון ידיעת שעת כניסת השבת, יכולה להיות בשתי דרכים:

א) על-ידי ספירת הימים, השעות והרגעים שעברו מהשבת שעברה עד עתה, וכשעוברים חמישה ימים וכך וכך שעות ורגעים של היום השישי, יודעים שעכשיו מתחיל יום השבת.

ב) על-ידי ש'מרגישים' את השבת עצמה, כשהיא מגיעה. יהודי המרגיש את קדושת השבת יודע מתי השבת נכנסת (וכמסופר על הרה"ק ר' ישראל מרוזין, שנהג לעשן מקטרת בערב שבת, וכשהרגיש את זמן כניסת השבת, זרק את המקטרת מידו ופניו נשתנו).

זו משמעות שני הלשונות שברש"י, "עתיו" ו"רגעיו":

עתיו – מכוון לידיעה שמרגיש את הזמן מחמת עצמו, דהיינו שיודע שהשבת נכנסת מתוך הרגשת קדושת השבת. [כי "עת" פירושה זמן לעניין מסויים, כמו "עת ללדת גו' עת לשחק גו'" (קהלת ג)].

רגעיו – מכוון לידיעה שיודע על בוא הדבר מתוך ספירת הזמן שעבר עד עתה, דהיינו שיודע על כניסת השבת מספירת הימים, השעות והרגעים מהשבת שעברה.

(ליקוטי שיחות, כרך ה, עמ' 25)

ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה (ב,ב)

כזה שהוא מכה בקורנס על גבי הסדן – הגביהה מבעוד יום והורידה משתחשך (ב"ר פ"ט, ט)

יש לשאול, לשם מה סיים הקב"ה את מלאכת הבריאה באופן כזה שהמלאכה תיכנס לתוך יום השבת, ובלשון רש"י כאן – "נכנס בו כחוט השערה ונראה כאילו כילה בו ביום".

יש לומר, שבזה הקב"ה הורה לנו עד כמה צריכים לייקר כל רגע וכל פעולה, שכן פעולה זו של הורדת הקורנס השלימה את כל מלאכת הבריאה, ומיד באה מנוחת יום השבת. ללמדנו, שגם כשמדובר בפעולה טובה אחת ויחידה, ולו תהיה פעולה קטנה, 'כחוט השערה' בלבד, הרי פעולה זו היא ה'מכה בפטיש', שעל-ידה נשלמת כל עבודת זמן הגלות ונכנסים מיד ליום שכולו שבת ומנוחה.

ופסק-דין מפורש הוא ברמב"ם (הלכות תשובה פרק ג, הלכה ד): "עשה מצווה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

(ספרי השיחות תשמ"ח, כרך א, עמ' 147)

טוב הנ"ל מקדים עולם לתורה – מכיוון שנשמות הם למעלה מהתורה, ואמיתית מעלתם היא בירידתם בעולם דווקא, נמצא, שיש מעלה בעולם לגבי התורה.

אמנם, כשם שהתגלות מעלת הנשמות גופא היא על-ידי התורה (כנ"ל ס"ב), כך גם בנוגע למעלת העולם, שהתגלות מעלת העולם היא על-ידי התורה, והיינו, שדווקא כאשר העולם מתנהג על-פי התורה אזי מתגלית מעלת העולם.

וזהו הביאור במה שנתבאר בתורת הבעל שם טוב "בראשית עניינו ב' ראשית, ראשית בריאת העולם, וראשית דהתורה": שהראשית דעולם קודמת אמנם לראשית דתורה, אבל, מעלת הראשית דעולם היא על-ידי הראשית דתורה, שזהו הפירוש בעניין ראשית דעולם – כשיש לאחרי זה הראשית דתורה.

וכאשר ישנו עניין בראשית באופן האמור – אזי "ברא אלוקים", שמתגלית כוונת הבריאה שהתהוותה משם אלוקים (כהמשך תורת הבעל שם טוב).

וכיוון שהמעלה היא בעולם דווקא – לכן צריך להיות אופן העבודה בזיכרון העולם גופא, דהיינו, לא לשבור את העולם, אלא לזכך את העולם ולעשותו כלי לאלוקות, כידוע פירוש הבעל שם טוב⁴⁵ על הפסוק⁴⁶ "כי תראה חמור גו'", שעם היותו "חמור" (מלשון חומר), מכל-מקום, "עזוב תעזוב עמו" – לעשות את הגשמיות גופא כלים לאלוקות.

(קטעים מהתוועדות שבת קודש פרשת בראשית, מברכים החודש מרחשוון (התוועדות א') ה'תשי"ד. תורת-מנחם כרך י"ד – עמ' 106-112 – בלתי מוגה)

מתחיל לדבר בענייני לימוד – היה מחבר זה לזה עניינים שאין כל שייכות ביניהם...

ועל-דרך זה ישנו הפתגם של ר' יצחק מתמיד שאמר בפני כ"ק מו"ח אדמו"ר באטוואצק בהתוועדות של שמחת-תורה (שקביעותו היתה כקביעות שנה זו)⁴² – בהתוועדות הנ"ל שנת הר"י מתמיד הרבה משקה, באופן של "קודם הצמצום", והתחיל לומר לכ"ק מו"ח אדמו"ר מה שהונח אצלו ("וואס בא אים האט זיך אפגעלייגט") – שהתואר "יודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו"⁴³ שייך רק על חסיד, כי: גויים – אינם שייכים כלל לידיעה באלוקות; מתנגדים – אין להם זמן שיוכלו להתמסר "לידע את ריבונו", שהרי כל העניינים הגשמיים שעוסק בהם, אכילה ושתייה וטיול כו', הם "לשם שמים"⁴⁴, ובמילא צריכים להתמסר אליהם... ועל-אחת-כמה-וכמה שצריך להתמסר ללימוד התורה, שזהו לא רק "לשם שמים", אלא "שמים" עצמם, ובמילא, אף פעם אין לו פנאי לחשוב אודות הקב"ה!...

דווקא חסיד, שמתמסר ללימוד החסידות, לידע את רבונו – עליו שייך לומר "יודע את רבונו ומתכוון למרוד בו"...

[כ"ק מו"ח אדמו"ר לא רצה לסבול אימרה זו ("ער האט זייער ניט געוואלט ליידין דעם ווארט"), אבל כיוון שר"י מתמיד שנתה "א ביסל משקה", המשיך לטעון כפי שהתקבל בדעתו, עד שנרדם, ואז המשיך כ"ק מו"ח אדמו"ר להתוועד...].

ונחזור לעניינינו – שדווקא אצל נשמות ישנו עניין הירידה בתכלית באופן שבאין-ערוך, ומצד זה נעשית גם העלייה באין-ערוך, למעלה ממדרגת "מוחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר".

ה. ועל-פי זה יובן הטעם שבתורת הבעל שם

(42) ראה סה"ש תרצ"ז עמ' 200 ואילך. וראה גם תורת-מנחם – התוועדות ח"ד עמ' 224.

(43) תו"כ ופרש"י בחוקותי כו"ד. ועוד.

(44) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

(45) ראה חתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סכ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט).

(46) משפטים כג,ה.

'מוקצה' בשבת

איסורי שבת הנרמזים בסיפור הגמרא אודות רבן גמליאל ורבי יהושע
• היכן ישנן דקויות בשולחן אדמו"ר הזקן? • גברא או חפצא, דרבנן או דאורייתא • הגהת הרבי ודיוק בתניא – על חומרת קדושת שבת לגבי כל יהודי בשווה, והשוואה בין האמור בתניא לשולחן ערוך אדמו"ר הזקן • ומתי הוא הזמן המתאים ללימוד הלכות שבת? • רשימה שנייה

הליכה מדויקת...

אדמו"ר הזקן או"ח סימן שז סעיף כה ואילך. ושם נסמך.

דרבנן ושל תורה באין כאחד?

כשחל חיוב דאורייתא שוב אי אפשר שיחול גם החיוב דרבנן – כ"דוגמא לדבר" מציינ הרבי (בהתוועדות שבת חול המועד סוכות תשי"ט, תורת מנחם כרך כד עמ' 113 ואילך):

נפסקה הלכה (שבת מה, ריש עמוד א) (ובפירש"י) רמב"ם הלכות שבת פ"ה הי"ז, ועוד):

מניחין נר (מבעוד יום) על גבי דקל בשבת (וידלק שם בשבת משום שאין מקום לחשש דלכשיכבה יטלנו משם ונמצא משתמש במחבר, דכיון שהקצה לדבר האסור בין השמשות הוקצה לכל היום), ואין מניחין נר על גבי דקל ביום טוב (דשקיל ומנח ליה ומשתמש באילן).

ויום טוב שחל בשבת – דינו כדין שבת שאין בו גזירה זו, דכיון שאסור בשבת להשתמש בנר משום מוקצה, אין גוזרין בו הגזירה דיום־טוב.

ובנידוננו, שבת ויום טוב באין בבת־אחת, ועל כרחק שגם בבת אחת (וכמו כן כאשר הדין דרבנן חל תחילה) לא חל הדין דרבנן במקום דין דאורייתא.

היכן ה'דקויות'?

בשיחת פורים תשל"א (שיחות קודש תשל"א

כרך א עמ' 523) מזכיר הרבי:

בהלכות שבת ישנן "דקויות" בנוגע דיני מוקצה... אמנם דברים אלו נאמרים באירוניה, להשקפתם של אלו שאינם מוכנים 'להשקיע' ולעסוק ב"דיני ברכות הנהגין"...

נוי סוכה – ומוקצה...

ב'ספר חסידים' של רבי יהודה החסיד סימן תר נאמר: "אמרו לאחד הנה רבים תולים נויי סוכה ואתה אינך תולה. אמר [י אותו אחד שלא תלה] מה מועיל, הילדים ינתקו הפירות והחוטין בשבת, מוטב שלא יחטאו על ידי".

כשהדיר הרב אברהם אהרן פרייס את הספר בפירושו 'משנת אברהם', תמה:

"וצריך עיון מה חילול שבת בזה הא אין כאן שום תולש מן דבר מחובר", והאריך הרב פרייס בביאורים שונים. אך הרבי באיגרתו מיום כ"ט תמוז תשט"ו (אגרות קודש כרך יא עמ' רצה) הסביר בפשטות:

החטא שבזה – יש לומר בפשיטות שהוא טלטול מוקצה ואכילתה וניתוק קשר...

[הרבי מציינ: "שוב ראיתי בהגהות לפרי מגדים שם משנת חסידים שמשציין למג"א סתרל"ח, ופרי מגדים שם. וראה גם כן שלחן ערוך רבנו הזקן שם סי"ח].

קדושה שווה גם באיסור גברא

בפרק מו בתניא מבאר אדמו"ר הזקן בהרחבה של ידי קיום המצוות מתאחדת נפשו האלוקית של היהודי בייחוד גמור באור אין סוף ברוך הוא ונכללת בו, ולמרות שאין נפשו של היהודי מרגישה את הקדושה השורה בה בשעת קיום המצווה מפני מסך החומר הגופני המחשיך, אף על פי כן אין החומר מונע את ההתאחדות עצמה בקב"ה (אבל הצדיקים גם מרגישים קדושה זו).

לאחר אריכות הביאור בעניין מוסיף אדמו"ר הזקן בסיום הפרק:

"ובזה יובן חומר עונש איסור מלאכה בשבתות וחמץ בפסח השווה לכל נפש לפי שאף בנפש בור

ועם הארץ גמור מאיר אור קדושת שבת ויום טוב, ונידון בנפשו בכרת וסקילה על חילול קדושה זו. וגם משהו חמץ או טלטול מוקצה פוגם בקדושה שעל נפשו כמו בקדושת נפש הצדיק, כי תורה אחת לכולנו" – עד כאן לשון קדשו.

כאשר עבר הרבי על עלי ההגהה של 'שיעורים בספר התניא' מאת הרה"ח ר' יוסף הלוי ווינבערג ע"ה על מנת למוסרם בשיעור רדיו, כתב הרבי על קטע זה (בין השאר):

יש להמתיק הדיוק דמביא רא[ה] מאיסור שויו"ט [שבת ויום טוב] דוקא – דמלאכה בשבת "אין גופה עבירה אלא הוא (האדם) עבר עבירה" (ירושלמי שבת פ[רק] יג, הלכה ג) ובפרט לביאור כמה אחרונים (בירושלמי שבת הנ"ל [הנוכח] לעיל) שזהו איסור גברא (ולא חפצא) ובכ"ז [ובכל זאת] גם בזה אין חילוק בין גברא לגברא.

ועל דרך זה בההמשך ממוקצה איסור דרבנן – ג"ז [גם זה] לדעת כמה, הוא איסור גברא.

[סיום הערת הרבי לגבי מוקצה הושמט ב'שיעורים בספר התניא' פרק מו הערה 18, כיון שהרבי העביר עליו קולמוס למחיקה, וכאן נתקן מצילום כתב יד קודש של הרבי, שנדפס בקובץ "היובל" – חמישים שנה לשידורי הועד להפצת חסידות (ט"ו שבט תש"ע), ומשם ב'תשורה' פעווננער, י"א תמוז תשע, עמ' 51. ולהעיר לעניין זה משיחת שבת פרשת ראה תשמ"ב, ושבת שובה תשמ"ה].

לשיטתיה של אדמו"ר הזקן

בהתוועדות ח"י אלול תשכ"ב אמר הרבי הדרן על מסכת ביצה, ובתוך הדברים נגע בשיטתו של אדמו"ר הזקן בעניין גדר איסור מוקצה. להלן קטעים מדברי הרבי בהתוועדות (תורת מנחם כרך לד עמ' 253-254 – בלתי מוגה):

גם בנוגע לאיסור מוקצה – שמצינו חילוקי דעות אם הוא איסור שיש לו עיקר ומקום מדאורייתא או שכל עיקרו הוא איסור דרבנן – מביא רבינו הזקן בשולחן ערוך (ריש סימן שח) את לשון הרמב"ם (הלכות שבת פרק כד הלכה יב): "אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת", והיינו שכל עיקר ענין מוקצה אינו אלא מדרבנן.